

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการของผู้บริหาร บรรณารักษ์ และผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ ในภาคเหนือตอนบนเกี่ยวกับศูนย์วิทยบริการ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบศูนย์วิทยบริการ สำหรับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในภาคเหนือตอนบน

คำถามการวิจัย

1. สภาพห้องสมุดประชาชน ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ ในภาคเหนือตอนบนเป็นอย่างไร
2. ปัญหาของห้องสมุดประชาชน ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ ในภาคเหนือตอนบนเป็นอย่างไร
3. ความต้องการของห้องสมุดประชาชน ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ ในภาคเหนือตอนบนเป็นอย่างไร
4. รูปแบบของศูนย์วิทยบริการที่เหมาะสมสำหรับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ ในภาคเหนือตอนบนเป็นอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้มุ่งศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และนำเสนอรูปแบบศูนย์วิทยบริการ ซึ่งศึกษาเฉพาะห้องสมุดประชาชนของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในภาคเหนือตอนบนในด้านศูนย์วิทยบริการเท่านั้นไม่รวมถึงการจัดการเรียนการสอนและการฝึกอบรม
2. การวิจัยนี้มุ่งศึกษารูปแบบของการจัดการศูนย์วิทยบริการ โดยครอบคลุมในด้าน
  - 1.1 การวางแผนและจัดสถานที่
  - 1.2 การจัดองค์กร

- 1.1 การบริการ
- 1.2 กิจกรรมในศูนย์วิชาการ
- 1.3 งบประมาณ
- 1.4 การจัดประเภทวัสดุอุปกรณ์และสื่อ

สรุปผลผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการของห้องสมุดประชาชนของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนในภาคเหนือตอนบน ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บรรณารักษ์ และผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในภาคเหนือตอนบน มีผลการสรุปดังนี้

1. สภาพของห้องสมุดประชาชนของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในภาคเหนือตอนบน

สภาพทั่วไปของห้องสมุดประชาชนของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในภาคเหนือตอนบน มีสื่อประเภทตีพิมพ์ คือ หนังสือวิชาการและแบบเรียนตามหลักสูตร หนังสือนิยายหรือบันเทิงคดี หนังสือสารคดี พจนานุกรม สารานุกรม วารสารและนิตยสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร และกฤตภาค ส่วนสื่อที่ไม่ตีพิมพ์ มีสื่อประเภทโทรทัศน์ วิทยุทัศน์ แถบบันทึกภาพ แถบบันทึกเสียง แผ่นที่ วิทยุเทป และบางแห่งมีเครื่องฉายสไลด์ ลูกโลกจำลอง

ด้านการวางแผนและการจัดสถานที่ บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดเป็นผู้จัดเองทั้งหมด โดยเน้นให้มีความสะดวกสบายและมีประโยชน์ใช้สอย และจัดให้เป็นระบบระเบียบ มีส่วนที่เก็บอุปกรณ์ได้อย่างเพียงพอและปลอดภัย

ด้านการบริการ มีสื่อที่ตีพิมพ์และไม่ตีพิมพ์ ให้บริการให้แก่ผู้ใช้ และมีความสะดวกในการบริการดี

การประชาสัมพันธ์ภายในและภายนอกห้องสมุด เป็นการประชาสัมพันธ์ด้วยการปฐมนิเทศน์ให้กับนักศึกษาใหม่ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน และประชาสัมพันธ์ร่วมกับองค์กรอื่นหรือโดยการบอกต่อ แจกแผ่นพับ จัดกิจกรรมเสริม ใช้นอกระบายข่าวและประชาสัมพันธ์ โดยการใช้ห้องสมุดเคลื่อนที่

กิจกรรมที่จัดขึ้นในปัจจุบัน ส่วนใหญ่จัดกิจกรรมตามความต้องการของชุมชน ในด้านการจัดองค์กรห้องสมุดแต่ละแห่งมีผู้อำนวยการหรือหัวหน้าศูนย์ฯ ครอบคลุมแห่ง มีบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุดประจำอยู่ พร้อมกับนักการภารโรง

2. ปัญหาของห้องสมุดประชาชนของศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอในภาคเหนือ ตอนบน

วัสดุอุปกรณ์และสื่อที่มีอยู่ยังไม่เหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้บริการ และเป็นสื่อที่ไม่ทันสมัย อีกทั้งยังมีไม่เพียงพอต่อผู้ใช้บริการ ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงสื่อที่มีอยู่ในปัจจุบัน จะมีปัญหา เช่น ปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ เนื้อที่ไม่พอจัดเก็บ และปัญหาด้านบุคลากร คือต้องการบุคลากรในการทำงานจำนวนมากขึ้น และอยากให้มีการอบรมให้ความรู้แก่บุคลากร

3. ความต้องการของห้องสมุดประชาชนของศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอในภาคเหนือ ตอนบน

ผู้บริหารและบรรณารักษ์ต้องการให้มีการอบรมให้ความรู้ใหม่ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด และบรรณารักษ์อยากให้แยกงานห้องสมุดออกจากงานศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน ออกจากกัน

ด้านงบประมาณ ต้องการให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน ภายในห้องสมุดประชาชน ซึ่งในปัจจุบันงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ เนื่องจากสื่อมีราคาแพง

4. จากคำถามการวิจัย ข้อ 4 ได้ศึกษาความต้องการรูปแบบของศูนย์วิทยบริการที่เหมาะสม สำหรับศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนระดับอำเภอ ในภาคเหนือตอนบน โดยศึกษารูปแบบ ศูนย์วิทยบริการจากเอกสารและงานวิจัยรูปแบบศูนย์วิทยบริการจากแบบสอบถามที่ถาม บรรณารักษ์ ผู้บริหาร และผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนของศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน อำเภอในภาคเหนือตอนบน และจากแบบประเมินของผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการบริหาร ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน และจากแบบรับรองของผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษา ออกโรงเรียนอำเภอในภาคเหนือตอนบน เห็นว่ารูปแบบศูนย์วิทยบริการของศูนย์บริการการศึกษา ออกโรงเรียนอำเภอในภาคเหนือตอนบน ควรมีรูปแบบดังนี้

1 การจัดโครงสร้างองค์กร

1.1 งานบริการ

1. ยืม - คืน ตอบคำถาม ช่วยค้นคว้า บริการบรรณานุกรมและดัชนี
2. หน่วยบริการชุมชน
3. หน่วยบริการยืม - คืน ระหว่างศูนย์วิทยบริการระดับอำเภอ
4. หน่วยบริการสำเนาสื่อ และถ่ายเอกสาร
5. หน่วยกิจกรรมและจัดนิทรรศการ
6. หน่วยบริการโสตทัศนวัสดุ
7. หน่วยงานแนะนำการใช้ศูนย์วิทยบริการระดับอำเภอ

1.2 งานบริหาร

1. หน่วยกำหนดนโยบาย วางแผนงาน จัดทำโครงการ จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน
2. หน่วยบริหารบุคลากร
3. หน่วยจัดทำสถิติและรายงาน สารบรรณ และประชาสัมพันธ์
4. หน่วยการเงิน ธุรการการพิมพ์
5. หน่วยสถานที่และพัสดุ

1.3 งานเทคนิค

1. หน่วยงานจัดหา เพื่อสั่งซื้อ คัดเลือกสื่อ และผลิตสื่อ
2. หน่วยบำรุงรักษา
3. หน่วยเตรียมสื่อ
4. หน่วยวิเคราะห์ ลงรายการ จัดทำเครื่องมือช่วยค้น หรือสร้างฐานข้อมูล

2. การวางแผนและจัดสถานที่

1. พื้นที่จัดแสดงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. พื้นที่สำหรับเก็บสื่อโสตทัศน ยืม - คืน ตรวจเช็ค ซ่อมบำรุงสื่อโสตทัศน
3. เนื้อที่สำหรับทำงานของบุคลากร บริการ ยืม - คืน ตรวจเช็ค
4. เนื้อที่สำหรับศึกษาสื่อโสตทัศน
5. มุมวารสาร
6. มุมเด็ก
7. พื้นที่บริการค้นหาข้อมูลทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

3. การบริการ

3.1 วันเวลาเปิดให้บริการ

เปิดให้บริการ จันทร์ถึงวันอาทิตย์ เวลา 8.30 ถึง 20.00 น.

3.2 ประเภทการให้บริการ

1. บริการการยืม - คืน หนังสือ
2. บริการสื่อการศึกษาที่ทันสมัยชนิดต่างๆ เช่น ดาวเทียมเพื่อการศึกษาหรือการประชุมทางไกล
3. บริการการค้นหาข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์
4. บริการการใช้ศูนย์วิทยบริการระดับอำเภอให้คำแนะนำต่างๆ
5. บริการยืม - คืน ระหว่างศูนย์วิทยบริการระดับอำเภอ
6. บริการสืบค้นข้อมูลผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต

3.3 การให้บริการสื่อรูปแบบต่างๆ

1. การให้บริการรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา
2. บริการเปิดเทปวีดิทัศน์ รายการเพื่อการศึกษาเรียนรู้และเพื่อความบันเทิง
3. บริการห้องสมุดเสียง ให้บริการสื่อหนังสือประกอบเทปบันทึกเสียงประเภทเพื่อความรู้อื่นๆ และเพื่อความบันเทิง
4. บริการรายการโทรทัศน์ทางระบบอื่นๆ เช่น UBC

3.4 การให้บริการด้านสถานที่แก่ชุมชน

1. เป็นสถานที่ค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเองของประชาชนทั่วไป
2. เป็นศูนย์กลางการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยสนับสนุนการเรียนรู้และเผยแพร่ข่าวสารที่ทันสมัย
3. เป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติให้กับโรงเรียนชุมชนใกล้เคียง

3.5 การประชาสัมพันธ์

1. จัดนิทรรศการเพื่อประชาสัมพันธ์ศูนย์วิทยบริการระดับอำเภอ
2. จัดประชาสัมพันธ์สื่อประเภทตีพิมพ์และสื่อโสตทัศนที่ทันสมัย
3. จัดประชาสัมพันธ์โดยร่วมกับองค์กรต่างๆ
4. จัดประชาสัมพันธ์โดยใช้หอกระจายข่าว

4. กิจกรรม

4.1 กิจกรรมที่ศูนย์วิทยุระดับอำเภอบริการริเริ่ม และดำเนินการเอง

1. จัดแสดงนิทรรศการที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน
2. จัดแสดงนิทรรศการข่าวสารที่ทันสมัยที่อยู่ในกระแสนิยม ข่าวสารเพื่อชุมชนและข่าวสารเพื่อเยาวชน
3. จัดแสดงนิทรรศการวันสำคัญต่างๆ
4. จัดแสดงและแนะนำหนังสือใหม่ประจำเดือน หรือตามวาระ
5. จัดประชาสัมพันธ์ศูนย์วิทยุบริการระดับอำเภอ

4.2 กิจกรรมที่ร่วมมือกับชุมชนและโรงเรียน

1. กิจกรรมร่วมมือกับสถาบันและองค์กรต่างๆ เช่น ฝึกอาชีพ
2. จัดแนะแนวการศึกษา
3. จัดนิทรรศการเพื่อการศึกษาและความรู้ต่างๆ ที่น่าสนใจ
4. จัดกิจกรรมส่งเสริมการค้นหาข้อมูลโดยผ่านสื่อต่างๆ เช่น สัปดาห์คอมพิวเตอร์ สัปดาห์วิชาการ วันเด็ก วันกรมการศึกษานอกโรงเรียน
5. จัดอบรมครู นักเรียนเกี่ยวกับสื่อที่ทันสมัย เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต

4.3 กิจกรรมที่ร่วมมือกับชุมชน

1. กิจกรรมเสริมความรู้และฝึกอบรมเรื่องอาชีพต่างๆ
2. จัดมุมความรู้ภูมิปัญญาสู่ชาวบ้าน
3. จัดมุมความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ
4. จัดฉายวิดีโอทัศน์เพื่อเสริมความรู้สำหรับบุคคลทั่วไป
5. จัดมุมความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ศาสนาและวรรณกรรม
6. จัดมุมความรู้เรื่องราวสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง
7. จัดมุมความรู้และแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน
8. จัดโครงการเพื่อชุมชน

5. ด้านงบประมาณ

ในด้านแหล่งที่มา

1. ศูนย์วิทยุบริการควรได้รับงบประมาณจาก รัฐบาลอย่างเพียงพอ
2. ศูนย์วิทยุบริการควรได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์กรเอกชนและผู้มีจิตศรัทธา

6. การจัดประเภทสื่อ

1. หนังสือวิชาการและแบบเรียนตามหลักสูตร
2. หนังสือความรู้เสริมอาชีพชุมชน
3. โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ แถบบันทึกภาพ
4. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน
5. หนังสือสารคดี พจนานุกรม สารานุกรม
6. หนังสือพิมพ์ วารสาร จุลสาร กฤตภาค
7. ไมโครคอมพิวเตอร์ แผ่นดิสก์
8. สื่อบันทึกเสียง เช่น เทปบันทึกเสียง ม้วนเทป

อภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านวัสดุอุปกรณ์และสื่อ

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ผู้ใช้บริการ บรรณารักษ์ และผู้บริหารของศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในภาคเหนือตอนบน ส่วนใหญ่ต้องการวัสดุอุปกรณ์และสื่อประเภท หนังสือวิชาการและแบบเรียนตามหลักสูตร สื่อประเภทหนังสือสารคดี พจนานุกรม สารานุกรม สื่อประเภทใช้สายเคเบิล จานดาวเทียม เช่น เคเบิลทีวี อินเทอร์เน็ต และสื่อประเภทคอมพิวเตอร์ ช่วยสอน สื่อประเภทหนังสือพิมพ์ วารสาร จุลสาร กฤตภาค สื่อประเภทไมโครคอมพิวเตอร์ แผ่นดิสก์ สื่อประเภทบันทึกเสียง เช่น เทปบันทึกเสียง ม้วนเทป

ทั้งนี้การจัดสื่อประเภทต่างๆ ควรจัดให้ทันสมัยและเป็นสื่อที่ตรงกับความต้องการ เพราะสื่อต่างๆ มีคุณค่าต่อการเรียนรู้สามารถอธิบายสิ่งที่เข้าใจยากหรือมองไม่เห็นภาพให้เข้าใจง่ายขึ้น ทั้งยังเป็นศูนย์รวมความเข้าใจช่วยให้ผู้ใช้บริการมีประสบการณ์กว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรา ปัทมสุนทร (2535) ได้สำรวจความต้องการของศูนย์ วิทยบริการของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิตตามความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา พบว่า นักศึกษาและอาจารย์ต้องการสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนประเภทภาพที่ต้อง ฉายวัสดุอุปกรณ์ลายเส้น โสตทัศนวัสดุ และจากงานวิจัยของ มานิตา ศรีสาคร (2525) ได้ศึกษา โครงการเสนอจัดตั้งศูนย์วิทยบริการการเรียนการสอนภาษาไทยในวิทยาลัยครูเทพสตรี พบว่า อาจารย์และนักศึกษามักสนใจเห็นความสำคัญและมีความต้องการใช้สื่อหนังสือหลักสูตรมากที่สุด และมีความต้องการสื่อประเภทนิตยสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ เครื่องบันทึกเสียง และงานวิจัยของ

วิชุนา ปาณปฺณณัง (2540) ได้ศึกษาการนำเสนอรูปแบบเชิงแนวคิดศูนย์วิทยบริการสาธารณะสำหรับกรุงเทพมหานคร พบว่า ควรจัดสื่อประเภทบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สื่อประเภทไมโครคอมพิวเตอร์ และสื่อโทรทัศน์ วิดีทัศน์และแถบบันทึกภาพ

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่มุ่งเน้นให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยให้ประชาชนได้เสริมสร้างการเรียนรู้ผ่านสื่อจึงได้มีการจัดการให้มีสื่อการเรียนรู้ต่างๆ เช่น สื่อเอกสาร หนังสือ ตำรา แบบเรียน หนังสือพิมพ์ วารสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง วิดีทัศน์ ชุดรับสัญญาณดาวเทียม คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา เป็นต้น (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2542)

2. ด้านการบริการ

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการ บรรณารักษ์ และผู้บริหารของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในภาคเหนือตอนบน ส่วนใหญ่ต้องการให้ศูนย์วิทยบริการของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในภาคเหนือตอนบน มีการบริการยืม-คืน หนังสือ บริการสื่อการศึกษาที่ทันสมัย สืบค้นข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ บริการสืบค้นข้อมูลผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต การใช้ศูนย์วิทยบริการในการให้คำแนะนำ บริการยืม-คืน ศูนย์วิทยบริการระหว่างอำเภอ บริการรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา และรายการโทรทัศน์ระบบอื่นๆ บริการเปิดเทป วิดีทัศน์ บริการ ห้องสมุดเสียง และต้องการให้เป็นศูนย์วิทยบริการเป็นสถานที่ค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นศูนย์กลางการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยสนับสนุนการเรียนรู้และเผยแพร่ข่าวสารที่ทันสมัย เป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติให้กับโรงเรียนและชุมชนใกล้เคียง

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพบุลย์ สืบสาย (2531) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของพระสงฆ์และฆราวาสเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการพระพุทธศาสนา พบว่า ควรมีการบริการด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ และสถานที่ สำหรับการดู การฟังและการอ่านโดยใช้บริการหูฟัง เช่น เทปบันทึกภาพ วิดีทัศน์ และกาวบริการยืมหนังสือ เอกสารต่างๆ และจากงานวิจัยของ วิชัย นิมทรวงธรรม (2530) พบว่า ศูนย์วิทยบริการควรมีหน้าที่ให้บริการยืมสื่อการศึกษาและโลหิตศุภุปรณ์ ให้คำปรึกษาและแนะนำการเกี่ยวกับการใช้สื่อการศึกษาและโลหิตศุภุปรณ์ ดูแลบำรุงรักษาและซ่อมแซมโลหิตศุภุปรณ์ และงานวิจัยของวิชุนา ปาณปฺณณัง (2540) พบว่า ศูนย์วิทยบริการควรมีการบริการด้านค้นหาข้อมูล ด้วยคอมพิวเตอร์ สืบค้นข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต

บริการยืม-คืน ภายในศูนย์วิทยบริการและระหว่างศูนย์วิทยบริการ และเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่สื่อที่ทันสมัย

จากงานวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับนโยบายของกรมการศึกษานอกโรงเรียนในการบริหารและการจัดบริการการศึกษานอกโรงเรียนด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้คือนำคอมพิวเตอร์มาใช้เพื่อเผยแพร่และค้นคว้า โดยใช้เครือข่าย Sun lolaris ซึ่งประกอบด้วย Website, ftp, mail, telnet และระบบงาน Internet ที่ <http://www.nef.go.th> และการนำโทรทัศน์มาใช้ในการเผยแพร่และส่งเสริมการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน โดยเผยแพร่ด้วยระบบสัญญาณดาวเทียม (Dstv) ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV) ตามโครงการการศึกษาทางไกลผ่านระบบดาวเทียมทั่วประเทศ อีกทั้งมีการส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย ให้บริการความรู้ข่าวสารข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ให้ประชาชนได้เรียนรู้ตลอดเวลา (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2542)

3. ด้านการจัดกิจกรรม

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการ บรรณารักษ์ และผู้บริหารของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในภาคเหนือตอนบน ส่วนใหญ่ต้องการให้ศูนย์วิทยบริการของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในภาคเหนือตอนบน มีการจัดกิจกรรมจัดแสดงนิทรรศการที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน กิจกรรมจัดแสดงนิทรรศการข่าวสารที่ทันสมัยที่อยู่ในกระแสนิยม ข่าวสารเพื่อชุมชนและข่าวสารเพื่อเยาวชน กิจกรรมจัดแสดงนิทรรศการวันสำคัญต่างๆ กิจกรรมจัดแสดงและแนะนำหนังสือใหม่ประจำเดือน หรือตามวาระ กิจกรรมจัดประชาสัมพันธ์ศูนย์วิทยบริการระดับอำเภอ กิจกรรมกิจกรรมร่วมมือกับสถาบันและองค์กรต่างๆ เช่น ฝึกอาชีพ กิจกรรมจัดแนะแนวการศึกษา กิจกรรมจัดนิทรรศการเพื่อการศึกษาและความรู้ ต่างๆ ที่น่าสนใจ กิจกรรมส่งเสริมการค้นหาข้อมูลโดยผ่านสื่อต่างๆ เช่น สัปดาห์คอมพิวเตอร์ สัปดาห์วิชาการ วันเด็ก วันกรมการศึกษานอกโรงเรียน กิจกรรมจัดอบรมครู นักเรียนเกี่ยวกับสื่อที่ทันสมัย เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต กิจกรรมเสริมความรู้และฝึกอบรมเรื่องอาชีพต่างๆ กิจกรรมจัดมุมความรู้ภูมิปัญญาสู่ชาวบ้าน กิจกรรมจัดมุมความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ กิจกรรมจัดฉายวิดีโอทัศน์เพื่อเสริมความรู้สำหรับบุคคลทั่วไป กิจกรรมจัดมุมความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ศาสนาและวรรณกรรม กิจกรรมจัดมุมความรู้เรื่องราวสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง กิจกรรมจัดมุมความรู้และแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน กิจกรรมจัดโครงการเพื่อชุมชน

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชุนา ปาณปนถัง (2540) พบว่า ศูนย์วิทยบริการ สาธารณะสำหรับกรุงเทพมหานครควรจัดกิจกรรมความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สารสนเทศ กิจกรรมความรู้แก่ชุมชน ความรู้เรื่องราวสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง และสอดคล้อง กับนโยบายของกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่มุ่งเน้นการขยายแหล่งบริการความรู้ทางด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสู่ภูมิภาค เพื่อเปิดโอกาสและสร้างความเสมอภาคให้แก่ประชาชนได้มี ความรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างทั่วถึงและได้จัดบริการและเผยแพร่สื่อการเรียนการสอนด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ วิทยุทัศน์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน อินเทอร์เน็ต สไลด์ เทปเสียง เพราะเล็งเห็นว่าการพัฒนาคนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2542) อีกประการหนึ่ง การจัดกิจกรรมการนำความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ และการจัดฝึกอบรมความรู้และการฝึก อาชีพต่างๆ เป็นกิจกรรมที่ควรส่งเสริมเพราะเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ทำให้ชุมชน มีความเข้มแข็งเป็นฐานเศรษฐกิจที่มีความมั่นคงของประเทศ และช่วยลดปัญหาวิกฤตของ ประเทศได้ส่วนหนึ่ง (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2542)

สรุปรูปแบบศูนย์วิทยบริการที่ได้จากการวิจัย

รูปแบบศูนย์วิทยบริการของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนในภาคเหนือตอนบน ควรมี ลักษณะดังนี้

1. การจัดโครงสร้างองค์กร ควรจัดเป็น 3 กลุ่มงาน ดังนี้ งานบริหาร งานบริการ และงาน เทคนิค

หน่วยงานบริหาร ประกอบด้วย หน่วยงานกำหนดนโยบาย วางแผนงาน จัดทำโครงการ จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน หน่วยงานบริหารบุคลากร หน่วยงานจัดทำสถิติและรายงาน สารบรรณ และประชาสัมพันธ์ หน่วยงานการเงิน รุรการการพิมพ์ หน่วยงานสถานที่และพัสดุ

หน่วยงานบริการ ประกอบด้วยหน่วยงานยืม-คืน ตอบคำถาม ช่วยค้นคว้า บริการ บรรณานุกรมและดัชนี หน่วยงานบริการชุมชน หน่วยงานบริการยืม - คืน ระหว่างศูนย์วิทยบริการ ระดับอำเภอ หน่วยงานบริการสำเนาสื่อ และถ่ายเอกสาร หน่วยงานกิจกรรมและจัดนิทรรศการ หน่วยงานบริการไลตทัศน์วัสดุ และหน่วยงานแนะนำการใช้ศูนย์วิทยบริการระดับอำเภอ

หน่วยงานเทคนิค ประกอบด้วยหน่วยงานจัดหา เพื่อสั่งซื้อ คัดเลือกสื่อ และผลิตสื่อ หน่วยงานบำรุงรักษา หน่วยงานเตรียมสื่อ หน่วยงานวิเคราะห์ ลงรายการ จัดทำเครื่องมือช่วยค้น หรือสร้างฐานข้อมูล

2. การวางแผนและจัดสถานที่ของศูนย์วิทยบริการ ควรจัดให้มีพื้นที่จัดแสดงศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่สำหรับเก็บสื่อโสตทัศนย์ ยืม-คืน ตรวจเช็ค ซ่อมบำรุงสื่อโสตทัศนย์ พื้นที่สำหรับทำงานของบุคลากร บริการ ยืม-คืน ตรวจเช็ค พื้นที่สำหรับศึกษาสื่อโสตทัศนย์ มุมวารสาร มุมเด็ก และพื้นที่บริการค้นหาข้อมูลทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

3. การบริการ ควรเปิดให้บริการ ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันอาทิตย์ เวลา 8.30 น. ถึง 20.00 น. และให้มีบริการยืม - คืน หนังสือ บริการสื่อการศึกษาที่ทันสมัยชนิดต่างๆ เช่น ดาวเทียมเพื่อ การศึกษาหรือการประชุมทางไกล บริการการค้นหาข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ บริการการใช้ ศูนย์วิทยบริการระดับอำเภอให้คำแนะนำต่างๆ บริการยืม-คืน ระหว่างศูนย์วิทยบริการระดับ อำเภอ บริการสืบค้นข้อมูลผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต การให้บริการรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา บริการเปิดเทปวีดิทัศน์ รายการเพื่อการศึกษาเรียนรู้และเพื่อความบันเทิง บริการห้องสมุดเสียง ให้บริการสื่อหนังสือประกอบเทปบันทึกเสียงประเภทเพื่อให้ความรู้และเพื่อความบันเทิง บริการรายการโทรทัศน์ทางระบบอื่นๆ เช่น UBC และเป็นสถานที่ค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง ของประชาชนทั่วไป อีกทั้งเป็นศูนย์กลางการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยสนับสนุน การเรียนรู้และเผยแพร่ข่าวสารที่ทันสมัย เป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติให้กับโรงเรียนชุมชนใกล้เคียง และควรจัดประชาสัมพันธ์โดยจัดนิทรรศการเพื่อประชาสัมพันธ์ศูนย์วิทยบริการระดับอำเภอ จัดประชาสัมพันธ์สื่อประเภทตีพิมพ์และสื่อโสตทัศนย์ที่ทันสมัย จัดประชาสัมพันธ์โดยร่วมกับ องค์กรต่างๆ และจัดประชาสัมพันธ์โดยใช้หอกระจายข่าว

4. การจัดกิจกรรมภายในศูนย์วิทยระดับอำเภอ ควรจัดแสดงนิทรรศการที่น่าสนใจและเป็น ประโยชน์ต่อชุมชน จัดแสดงนิทรรศการข่าวสารที่ทันสมัยที่อยู่ในกระแสนิยม ข่าวสารเพื่อชุมชน และข่าวสารเพื่อเยาวชน จัดแสดงนิทรรศการวันสำคัญต่างๆ จัดแสดงและแนะนำหนังสือใหม่ ประจำเดือน หรือตามวาระ จัดประชาสัมพันธ์ศูนย์วิทยบริการระดับอำเภอ จัดกิจกรรมร่วมมือกับ สถาบันและองค์กรต่างๆ เช่น ฝักอาชีพ จัดแนะแนวการศึกษา จัดนิทรรศการเพื่อการศึกษาและ ความรู้ต่างๆ ที่น่าสนใจ จัดกิจกรรมส่งเสริมการค้นหาข้อมูลโดยผ่านสื่อต่างๆ เช่น สไลด์ภาพ คอมพิวเตอร์ สไลด์ภาพวิชาการ วันเด็ก วันกรมการศึกษานอกโรงเรียน จัดอบรมครู นักเรียนเกี่ยวกับ สื่อที่ทันสมัย เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต กิจกรรมเสริมความรู้และฝึกอบรมเรื่องอาชีพต่างๆ จัดมุม ความรู้ภูมิปัญญาสู่ชาวบ้าน จัดมุมความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ จัดฉายวีดิทัศน์เพื่อเสริมความรู้สำหรับบุคคลทั่วไป จัดมุมความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ศาสนา

และวรรณกรรม จัดมุมความรู้เรื่องราวสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง จัดมุมความรู้และแนะนำ สถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน จัดโครงการเพื่อชุมชน

5. ด้านแหล่งที่มาของงบประมาณ ศูนย์วิทยบริการควรได้รับงบประมาณจากรัฐบาล อย่างเพียงพอ และศูนย์วิทยบริการควรได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์กรเอกชนและ ผู้มีจิตศรัทธา

6. การจัดประเภทสื่อ ควรจัดให้มีสื่อตีพิมพ์และไม่ตีพิมพ์ เช่น สื่อประเภทหนังสือวิชาการ และแบบเรียนตามหลักสูตร สื่อประเภทหนังสือความรู้เสริมอาชีพชุมชน สื่อประเภทโทรทัศน์ วิดีทัศน์ แถบบันทึกภาพ สื่อประเภทบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สื่อประเภทหนังสือสารคดี พจนานุกรม สารานุกรม สื่อประเภทหนังสือพิมพ์ วารสาร จุลสาร กฤตภาค และสื่อประเภท ไมโครคอมพิวเตอร์ แผ่นดิสก์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการวิจัยพบว่าบรรณารักษ์ ผู้บริหาร และผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชน ของศูนย์บริการการศึกษาหอเรียนอำเภอในภาคเหนือตอนบน ต้องการวัสดุอุปกรณ์และ สื่อการศึกษาประเภทหนังสือวิชาการและแบบเรียนตามหลักสูตร หนังสือความรู้เสริมอาชีพชุมชน หนังสือ สารคดี พจนานุกรม สารานุกรม หนังสือพิมพ์ วารสาร จุลสาร กฤตภาค สื่อประเภท โทรทัศน์ วิดีทัศน์ แถบบันทึกภาพ สื่อประเภทบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และสื่อประเภท ไมโครคอมพิวเตอร์ แผ่นดิสก์ โดยต้องการสื่อที่ทันสมัยและทันต่อความเป็นไปของกระแส โลกาภิวัตน์ ห้องสมุดประชาชนอำเภอ ควรจัดหาสื่อต่างๆ มาให้บริการเพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับ ความรู้ทันต่อข่าวสารเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและได้รับประโยชน์มากที่สุด

1.2 จากการวิจัยพบว่ากิจกรรมต่างๆ ของศูนย์วิทยบริการส่วนใหญ่ควรจัดกิจกรรมที่เป็น ประโยชน์ต่อชุมชน เช่น กิจกรรมฝึกอาชีพ กิจกรรมที่นำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเผยแพร่ให้กับ ชุมชน กิจกรรมแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นที่รู้จัก บรรณารักษ์ควรสนับสนุน และส่งเสริมการจัดกิจกรรมเหล่านี้ โดยการช่วยจัดสื่อแผ่นพับต่างๆ หรือวีดิทัศน์ และเปิดโอกาส ให้นักท่องเที่ยวที่มีความรู้ ความสามารถได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่

1.3 จากการวิจัยพบว่างบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอเนื่องจากวัสดุอุปกรณ์และสื่อมีราคา ค่อนข้างแพง รัฐบาลและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดสรรงบประมาณควรมีการจัดสรรงบประมาณ

ให้เพียงพอ เพื่อจะเป็นการสร้างฐานข้อมูลและความรู้แก่ประชาชน อีกทั้งเป็นการสนับสนุนความเสมอภาคทางการศึกษาให้แก่ภูมิภาค

1.4 จากการวิจัยพบว่าศูนย์วิทยบริการเป็นแหล่งที่สามารถเข้าไปค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งยังเป็นศูนย์กลางในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยสนับสนุนการเรียนรู้และเผยแพร่ข่าวสารที่ทันสมัย ด้วยเหตุนี้บรรณารักษ์จึงควรช่วยหาความรู้เพิ่มเติม เช่น การใช้และการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต การค้นหาความรู้จากเครือข่ายที่ทันสมัย การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เป็นต้น เพื่อจะสามารถให้บริการแก่ผู้ใช้ได้อย่างสะดวก ส่วนในด้านของผู้บริหารควรมีการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ทางการใช้และค้นหาข้อมูลทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

สำหรับวันและเวลาที่ให้บริการพบว่า ควรเปิดตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันอาทิตย์ เวลา 8.30 น. ถึง 20.00 น. ผู้บริหารควรพิจารณาวันและเวลาในการเปิดบริการ อาจวางแผนร่วมกับบุคลากรเพื่อปรับเวลาในการให้บริการให้เหมาะสมกับความต้องการ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

2.1 รูปแบบศูนย์วิทยบริการของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นรูปแบบสำหรับท้องถิ่นเท่านั้น ไม่ได้เป็นการศึกษาวิจัยในระดับชาติ ควรศึกษาศูนย์วิทยบริการในรูปแบบอื่นๆ เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ

2.2 เทคโนโลยีในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ควรมีการศึกษาและติดตามรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับศูนย์วิทยบริการต่อไปเป็นระยะๆ เพื่อให้ทันต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง

2.3 การวิจัยในครั้งนี้ ศึกษาแต่แหล่งที่มาของงบประมาณ ควรศึกษาเรื่องการวางแผนและการจัดการงบประมาณ

2.4 จากการวิจัยพบว่ากลุ่มบรรณารักษ์ ผู้บริหาร และผู้ใช้บริการ ผู้ประเมิน และผู้รับรอง มีความเห็นเรื่องการจัดกิจกรรมสอดคล้องกันว่า ควรมีการจัดกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการของชุมชนแต่ละท้องถิ่น และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ โดยมีศูนย์วิทยบริการเป็นสื่อกลาง และควรจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ เสริมรายได้ พัฒนาความเป็นอยู่ของคนในชุมชน จึงควรศึกษาเรื่องนำความรู้สู่ชุมชนในวิธีการต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนในชุมชน